

Návrh

ZÁKON

ze dne 2019,

kterým se mění zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna antidiskriminačního zákona

Čl. I

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění zákona č. 89/2012 Sb., zákona č. 332/2014 Sb., zákona č. 365/2017 Sb., se mění takto:

1. V § 11 se za odstavec 2 doplňují nové odstavce 3 a 4, které znějí:

„(3) Pokud by se porušení práv a povinností vyplývajících z práva na rovné zacházení nebo diskriminace mohlo týkat většího nebo neurčitého počtu osob anebo pokud by jimi mohl být vážně ohrožen veřejný zájem, může se právnická osoba uvedená v odstavci 1 u soudu domáhat, aby bylo určeno, že došlo k diskriminaci, aby bylo od diskriminace upuštěno nebo aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu.

(4) K podání žaloby, v níž je osobně identifikována diskriminovaná osoba, je potřeba jejího předchozího souhlasu.”.

ČÁST DRUHÁ

Změna soudního řádu správního

Čl. II

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění zákona č. 192/2003 Sb., zákona č. 22/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 127/2005 Sb., zákona č. 350/2005 Sb., zákona č. 357/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 159/2006 Sb., zákona č. 165/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., zákona č. 216/2008 Sb., zákona č. 301/2008 Sb., zákona č. 314/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 320/2009 Sb., zákona č. 118/2010 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 294/2010 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 130/2011 Sb., zákona č. 303/2011 Sb., zákona č. 275/2012 Sb., zákona č. 396/2012 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 87/2015 Sb., zákona č. 375/2015 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 322/2016 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 222/2017 Sb., zákona č. 225/2017 Sb., zákona č. 365/2017 Sb., se mění takto:

1. V § 66 se za odstavec 3 vkládá nový odstavec 4, který včetně poznámky pod čarou č.

16a zní:

„(4) Žalobu je oprávněna podat také právnická osoba, která byla založena na ochranu práv obětí diskriminace nebo předmětem jejíž činnosti je ochrana před diskriminací dle zvláštního právního předpisu^{16a}, jestliže k jejímu podání prokáže závažný veřejný zájem.“

16a) Zákon č. 189/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Dosavadní odstavce 4, 5 a 6 se označují jako odstavce 5, 6 a 7.

ČÁST TŘETÍ

Změna občanského soudního řádu

Čl. III

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění č. 36/1967 Sb., zákona č. 158/1969 Sb., zákona č. 49/1973 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 133/1982 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 328/1991 Sb., zákona č. 519/1991 Sb., zákona č. 263/1992 Sb., zákona

č. 24/1993 Sb., zákona č. 171/1993 Sb., zákona č. 283/1993 Sb., zákona č. 117/1994 Sb., zákona č. 152/1994 Sb., zákona č. 216/1994 Sb., zákona č. 84/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 238/1995 Sb., zákona č. 247/1995 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 31/1996 Sb., zákona č. 142/1996 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 269/1996 Sb., zákona č. 202/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 165/1998 Sb., zákona č. 326/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 2/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 46/2000 Sb., zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 130/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 204/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 367/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 137/2001 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 276/2001 Sb., zákona č. 317/2001 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 491/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 153/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 340/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 554/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 628/2004 Sb., zákona č. 59/2005 Sb., zákona č. 170/2005 Sb., zákona č. 205/2005 Sb., zákona č. 216/2005 Sb., zákona č. 342/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 113/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 133/2006 Sb., zákona č. 134/2006 Sb., zákona č. 135/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 216/2006 Sb., zákona č. 233/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., zákona č. 308/2006 Sb., zákona č. 315/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 104/2008 Sb., zákona č. 123/2008 Sb., zákona č. 126/2008 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 259/2008 Sb., zákona č. 274/2008 Sb., zákona č. 295/2008 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 384/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 198/2009 Sb., zákona č. 218/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 285/2009 Sb., zákona č. 286/2009 Sb., zákona č. 420/2009 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 48/2010 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 409/2010 Sb., zákona č. 69/2011 Sb., nálezu Ústavního soudu,

vyhlášeného pod č. 80/2011 Sb., zákona č. 139/2011 Sb., zákona č. 186/2011 Sb., zákona č. 188/2011 Sb., zákona č. 218/2011 Sb., zákona č. 355/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 147/2012 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 202/2012 Sb., zákona č. 334/2012 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 369/2012 Sb., zákona č. 396/2012 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 404/2012 Sb., zákona č. 45/2013 Sb., zákona č. 241/2013 Sb., zákona č. 293/2013 Sb., zákona č. 252/2014 Sb., zákona č. 87/2015 Sb., zákona č. 139/2015 Sb., zákona č. 164/2015 Sb., zákona č. 205/2015 Sb., zákona č. 375/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 222/2017 Sb., zákona č. 258/2017 Sb., zákona č. 296/2017 Sb., 291/2017 Sb. a zákona č. 365/2017 Sb., se mění takto:

1. § 133a včetně poznámky pod čarou č. 56b zní:

„Pokud žalobce uvede před soudem skutečnosti, ze kterých lze dovodit, že ze strany žalovaného došlo k diskriminaci

a) na základě rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru ve věcech

1. práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání,
2. přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti,
3. pracovních poměrů, služebních poměrů a jiné závislé činnosti včetně odměňování,
4. členství a činnosti v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizacích zaměstnavatelů, včetně výhod, které tyto organizace nebo rady svým členům poskytují,
5. členství a činnosti v profesních komorách včetně výhod, které tyto veřejnoprávní korporace svým členům poskytují,
6. sociálního zabezpečení,
7. přiznání a poskytování sociálních výhod,
8. přístupu ke zdravotní péči a jejího poskytování,
9. přístupu ke vzdělání, odborné přípravě a jejich poskytování, nebo
10. přístupu ke zboží a službám včetně bydlení, pokud jsou nabízeny veřejnosti nebo při jejich poskytování,

- b) na základě rasy nebo etnického původu při přístupu k veřejným zakázkám a členství ve spolcích a jiných zájmových sdruženích, nebo
- c) na základě státní příslušnosti v právních vztazích, ve kterých se uplatní přímo použitelný předpis Evropské unie z oblasti volného pohybu pracovníků^{56b)},

je žalovaný povinen dokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení.”.

^{56b)} Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie.

ČÁST ČTVRTÁ

Účinnost

Čl. IV

Tento zákon nabývá účinnosti patnáctým dnem po jeho vyhlášení.

Důvodová zpráva

O b e c n á č á s t

A. Zhodnocení platného právního stavu včetně požadavku zákazu diskriminace

V České republice je v oblasti ochrany před diskriminací uplatňován tzv. individuální model, kdy zákon poskytuje ochranu výlučně konkrétní oběti, jež jediná má aktivní legitimaci domáhat se svých práv v rámci soudního nebo správního řízení. Výsledek takového řízení je přísně individualizovaný a zavazuje pouze strany sporu, aniž by měl jakýkoliv dopad na širší skupinu potenciálně diskriminovaných jednotlivců či obecnou praxi porušování základních lidských práv a svobod. Takovýto přístup brání důslednému vymáhání dodržování ustanovení antidiskriminačního zákona, jakož i efektivnímu využívání antidiskriminačního práva samotného. Stávající systém tak znemožňuje efektivně odstraňovat tzv. systémovou diskriminaci a umožňuje pouze řešení vzniklé újmy *ex post*. Naproti tomu řešení a prevence možných nežádoucích trendů a systémových porušení antidiskriminačního zákona zůstává zcela bez aktivní žalobní legitimace.

Jak již bylo uvedeno výše, dle stávající právní úpravy mohou žalobu ve věcech diskriminace podat pouze samotné oběti diskriminačního jednání. V judikatuře Nejvyššího soudu sice můžeme nalézt jistý posun oproti dříve aplikovanému restriktivnímu výkladu „osoby dotčené diskriminačním jednáním“, kdy dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 13.12.2017, sp. zn. 30 Cdo 2260/2017, „je třeba ustanovení § 10 antidiskriminačního zákona vykládat extenzivně tak, že z něho vyplývající nárok se nemusí domáhat striktně pouze osoba, jež byla objektem vlastního (primárního) diskriminačního jednání, ale podle okolností případu se mohou práv podle citovaného ustanovení domáhat také osoby blízké přímé oběti diskriminace, opodstatněně považující újmu diskriminovaného člověka též za újmu vlastní, resp. za diskriminační jednání postihující i je samotné.“¹, nicméně aktivní legitimace dalších subjektů v českém právním řádu k ochraně širšího či neurčitého množství osob před diskriminací stále chybí.

¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.12.2017, sp. zn. 30 Cdo 2260/2017, dostupný na: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/97BBF6819C18E0CFC12582550041967C?openDocument&Highlight=0,

Právnícké osoby zřízené za účelem ochrany obětí před diskriminací mohou objektům diskriminačního jednání poskytovat právní pomoc a poradenství.² Od roku 2003 pak mohou v souladu s ustanoveními občanského soudního řádu a soudního řádu správního taktéž osobu, jež se cítí jednáním určitého subjektu diskriminována, zastupovat v řízení před soudem.³

Řízení před soudem je v případech diskriminačních sporů řízením dlouhým a často psychicky náročným. Při prokazování tvrzených skutečností a opakovaných výpovědích může docházet k nežádoucí sekundární viktimizaci oběti diskriminace. Jedná se současně o řízení doprovázející značné finanční náklady, jež musí oběť vynaložit, aby se domohla svého ústavně zaručeného práva. Řízení před soudem v diskriminačních sporech nadto provází vysoká míra právní nejistoty daná mj. nedostatkem relevantní judikatury. Všechny výše uvedené důvody vedou v naprosté většině případů oběť diskriminačního jednání k rozhodnutí se proti danému jednání soudně nebránit. Podle dostupných statistik se rozhodne diskriminačnímu jednání bránit asi jen 10% diskriminovaných.⁴ Podle všech dosavadních zjištění tak výše uvedené okolnosti vedou k velmi malému počtu podaných žalob proti diskriminaci v České republice. Podle statistik Ministerstva spravedlnosti bylo od roku 2011 pravomocně skončeno pouze 30 řízení vedených před soudem ve sporech dle antidiskriminačního zákona. Statistiky o počtu podaných žalob nejsou bohužel k dispozici. Úspěšnost žalob je podle šetření veřejné ochránčyně práv velmi malá.⁵ Nejvíce ohroženými jsou pak tzv. zranitelné skupiny, např. osoby zdravotně postižené či senioři. Ročně se podle provedených výzkumů v České republice s diskriminací potýká několik desítek tisíc lidí.⁶

Důležitým aspektem procesní ochrany v případě diskriminace je rovněž přesun důkazního břemene. Tento institut přenáší povinnost prokázat motivaci jednání ze žalobce na žalovaného, jenž musí v takovém případě vyvrátit domněnku, že jednání bylo motivováno diskriminačním důvodem. Žalobce přitom musí prokázat samotný fakt, že došlo k jednání, které by mohlo být vnímáno jako diskriminační, jinak v řízení nemůže uspět. Žalobci tedy nestačí pouze tvrdit, že se stal obětí diskriminace, tj. že s ním nebylo zacházeno rovným způsobem, ale musí tuto tvrzenou skutečnost i prokázat. Následně má pak žalovaný možnost prokázat, že jeho jednání

² § 11 odst. 1 antidiskriminačního zákona

³ § 26 odst. 3 občanského soudního řádu, § 35 odst. 4 soudního řádu správního

⁴ https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/CZ_Diskriminace_v_CR_shruti.pdf

⁵ <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2016/lide-celi-diskriminaci-nejcasteji-pri-hledani-prace-z-duvodu-vysokeho-veku/>

⁶ https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/CZ_Diskriminace_v_CR_shruti.pdf

nebylo diskriminační, neboť ač vedlo či mohlo vést ke znevýhodnění žalobce, bylo na jeho straně motivováno jinými důvody než důvody diskriminačními, a tím vyvrátit domněnku diskriminace. Žalovaný tak ve sporu prokazuje skutečnou, nediskriminační motivaci svého jednání. V tomto směru ostatně problematiku přesunu důkazního břemene interpretoval i Ústavní soud,⁷ stejně jako mezinárodní soudní orgány⁸, především Soudní dvůr EU⁹.

Důvod pro přesun důkazního břemene v řízení před soudem je zejména praktický – prokázat motivaci svého vlastního jednání bude z povahy věci jednodušší pro žalovaného než pro žalobce, který by byl v opačném případě povinen prokazovat motivaci druhé osoby.¹⁰ Prokázat diskriminační povahu jednání by pak pro žalobce bylo obzvláště složité v případě diskriminace, k níž sice skutečně došlo, ale samotná motivace žalovaného nebyla nijak navenek projevena. Oběť diskriminace např. nebyla z poskytnutí statku (zaměstnání, zboží, služba) vyloučena výslovně písemným či ústním projevem, ale na základě faktického jednání – tj. nebyla přijata do zaměstnání, obsloužena v restauraci, vpuštěna do podniku apod., aniž by bylo výslovně komunikováno, že se tak stalo z diskriminačního důvodu.

Přesun důkazního břemene tak do určité míry narovná nerovnováhu mezi stranami řízení. Ústavněprávní rovnost procesních stran a rovnost zbraní v dokazování¹¹ je garantována tím, že každá strana prokazuje to, co se jí bezprostředně týká jak navenek (projevy vůle), tak dovnitř k sobě samé (motivace těchto projevů).

Přesun důkazního břemene v případech diskriminace je vhodný mj. i z důvodu celkové procesní ekonomie řízení před soudem. Rozsáhlé a složité dokazování motivace neúměrně a zbytečně protahuje celé řízení. U diskriminačních sporů nadto existuje výrazný veřejný zájem na zajištění rovného zacházení jako jednoho ze základních principů moderního právního státu, jež v ČR

⁷ Viz nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 37/04 ze dne 26. 4. 2006 (č. 419/2006 Sb.).

⁸ Např. Nejvyšší soud USA v případě *McDonnell Douglas Corporation v. Green*, 411 U.S. 792 (1973).

⁹ Především rozsudky ve věcech C-109/88 *Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund I Danmark proti Dansk Arbejdsgiverforening, jednající za Danfoss* ze dne 17. října 1989, Recueil, s.3199; C-127/92, *Dr. Pamela Mary Enderby proti Frenchay Health Authority a Secretary of State for Health* ze dne 27. října 1993, Recueil, s. I-5535 a C-400/93 *Specialarbejderforbundet i Danmark proti Dansk Industri, původně Industriens Arbejdsgivere, jednající za Royal Copenhagen A/S*, Recueil s. I-1275.

¹⁰ Viz Boučková, *P a kol*: Antidiskriminační zákon. Komentář. 1. vydání. Praha, 2010, str. 338nn.

¹¹ Viz čl. 96 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a judikatura jak Ústavního soudu (nálezy sp. zn. IV.US 13/98, Pl. ÚS 15/01 či IV. ÚS 343/04), tak Evropského soudu pro lidská práva (rozsudky ve věcech *De Haes and Gijssels* proti Belgii (stížnost č. 19983/92) či *Ankerl* proti Švýcarsku (stížnost č. 17748/91)).

vychází z ústavního pořádku,¹² jakož i z mezinárodního práva¹³. Proto musí existovat účinné mechanismy, jak diskriminaci zabránit, postihovat její pachatele a zajistit ochranu a zadostiučinění jejím obětem.

Princip přesunu důkazního břemene je v současném českém právu upraven nerovnoměrně, neboť v některých případech diskriminace se aplikuje a v některých nikoliv.¹⁴ Důvodem je, že právní úprava přesunu důkazního břemene sleduje současnou úpravu zákazu diskriminace v právu EU a uplatní se tedy pouze v případech, kdy jej právo EU přímo vyžaduje, tj. ve všech případech rasové diskriminace¹⁵, ve všech případech diskriminace v oblasti zaměstnání a povolání¹⁶ a ve věcech přístupu ke zboží a službám na základě pohlaví¹⁷. V ostatních oblastech, jež nejsou právem EU upraveny a přesun důkazního břemene tudíž není vyžadován, k němu podle českého práva nedochází. Přitom z hlediska prokazování jsou jednotlivé diskriminační případy prakticky stejné, a tudíž ve všech případech je přesun důkazního břemene klíčový pro prokázání diskriminační motivace jednání žalovaného.

Bez přesunu důkazního břemene v řízení před soudem jsou přitom možnosti oběti diskriminaci plně prokázat, tedy prokázat nutně i diskriminační motivaci jednání žalovaného, výrazně ztíženy.¹⁸ Například při odepření služby, vzdělání či zdravotní péče příslušníkovi etnické menšiny v současnosti postačí, aby před soudem prokázal nepříznivé zacházení a tvrdil, že důvodem diskriminace byla jeho etnicita. Důkazní břemeno pak přechází na žalovaného – je na něm, aby prokázal, že jeho jednání nebylo motivováno etnicitou žalobce. Bude-li ale ve stejné situaci senior nebo osoba se zdravotním postižením, k přesunu důkazního břemene nekonceptně podle stávající právní úpravy nedojde. V praxi naopak dojde ke znevýhodnění seniora oproti příslušníkovi etnické menšiny. Rovné podmínky při vedení soudního řízení jsou přitom v boji proti diskriminaci klíčové, jak ostatně uznává i právo EU.¹⁹ Oběti diskriminace

¹² Čl. 1 a čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

¹³ Čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 20 a 21 Listiny základních práv EU a další.

¹⁴ Viz § 133a občanského soudního řádu.

¹⁵ Viz čl. 8 směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ.

¹⁶ Viz čl. 10 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.

¹⁷ Viz čl. 9 směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování.

¹⁸ Viz úvodní ustanovení č. 17 směrnice Rady 97/80/ES ze dne 15. prosince 1997 o důkazním břemenu v případech diskriminace na základě pohlaví a výše popsaná judikatura SDEU.

¹⁹ Viz čl. 7 směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, čl. 9 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví

v České republice se přitom dle stávající právní úpravy ocitají v procesně nerovném postavení nejen vůči diskriminujícím subjektům, ale i vůči sobě navzájem.

B. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně požadavku zákazu diskriminace

Předkládaný návrh si klade za cíl do právního řádu zavést možnost nevládních neziskových organizací zabývajících se ochranou práv obětí diskriminace podat tzv. veřejnou žalobu (*actio popularis*) v oblasti diskriminace.

Veřejná žaloba je nástrojem, který slouží vybraným subjektům k ochraně veřejného zájmu, tj. zájmu týkajícího se společnosti jako celku, aniž by došlo ke konkrétnímu zásahu do jejich práv. Zákaz diskriminace a ochranu základních lidských práv a svobod lze přitom z jejich povahy a postavení na úroveň ústavní ochrany vždy považovat za jeden z klíčových veřejných zájmů demokratické společnosti. Proto je právě veřejná žaloba vhodným nástrojem, jak ukončit jednání dopadající na velké množství jednotlivců ve společnosti, aniž by tito jednotlivci museli být konkrétně určeni, případně se museli samostatně domáhat ukončení nežádoucího stavu.

Svým širokým dopadem odráží veřejná žaloba skutečnost, že diskriminace není problémem individuálním, ale že je problémem celospolečenským. Žaloba jednotlivce proti subjektu porušujícímu zákaz diskriminace, ať už veřejnoprávnímu či soukromoprávnímu, nikdy nebude mít kýžený celospolečenský dopad, který očekáváme od žaloby ve veřejném zájmu. Pouze a jen ta má schopnost vést k upuštění od širší diskriminační praxe. Jen výsledek řízení ve věci *actio popularis* také může mít potřebný preventivní účinek. Nadto, žaloba ve veřejném zájmu může zmenšit množství žalob podávaných v každém jednom případě diskriminace a tudíž i ulevit přetížení soudů, jakož i ušetřit náklady stran na vedení sporu.

Velké množství diskriminačních aktivit se děje v oblasti občanského práva (přístup k zaměstnání či bydlení), ale i práva správního (přístup ke služebnímu poměru či ke vzdělání)

obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání a čl. 8 směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování.

a jsou to právě nevládní neziskové organizace, které mají největší množství poznatků z praxe získaných v každodenním kontaktu s oběťmi diskriminace.

Zároveň se navrhuje rozšířit okruh diskriminačních sporů, u kterých by se uplatnil institut přesunu důkazního břemene, na všechny spory podle antidiskriminačního zákona. Všechny oběti diskriminace podle antidiskriminačního zákona tak budou mít stejné procesní možnosti prokázat svou diskriminaci a domoci se svých zaručených práv. Přesun důkazního břemene je dle zkušeností antidiskriminačního práva pro úspěch v antidiskriminačních sporech často klíčový.

C. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Podle šetření provedeného agenturou Focus v roce 2014 (červenec – srpen) na vzorku 2079 respondentů má v České republice osobní zkušenost s diskriminací za posledních 5 let 11% všech obyvatel.²⁰ V případě 62% z nich se přitom jednalo o diskriminaci kvůli jejich vysokému věku. Z oficiálních statistik Ministerstva práce a sociálních věcí jednoznačně vyplývá, že ačkoliv se v posledních letech daří snižovat celkový počet nezaměstnaných, situace nezaměstnaných v kategorii nad 50 let věku se stále zhoršuje.

Tato věková skupina navýšila v posledních 5 letech (2012 – 2017) svůj procentuální podíl na celkovém počtu nezaměstnaných o 9,45%. Z níže přiložené tabulky lze jasně vypožorovat vzrůstající tendenci nezaměstnanosti osob ve věkové kategorii nad 50 let.²¹

	Celkem nezaměstnaných	Poměr nezaměstnaných ve skupině 50-64 let věku	Průměrný věk nezaměstnaných
k 31.12. 2009	539 136	26,78 %	39,1 let
k 31.12. 2012	545 311	26,44 %	38,7 let
k 31.12. 2013	596 833	27,06 %	39,4 let
k 31.12. 2014	541 914	29,03 %	40,6 let
k 31.12. 2015	453 118	31,00 %	41,4 let

²⁰ <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2016/lide-celi-diskriminaci-nejcasteji-pri-hledani-prace-z-duvodu-vysokeho-veku/>

²¹ Statistiky nezaměstnanosti Ministerstva práce a sociálních věcí, dostupné na <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>

k 31.12. 2016	381 373	33,03 %	42,1 let
K 31.12. 2017	280 620	35,89 %	43,1 let

Nezaměstnaní nad 50 let věku jsou navíc nejčastěji postiženi tzv. dlouhodobou nezaměstnaností, což má negativní vliv nejen na jejich ekonomickou situaci, ale často i zdravotní, zejm. psychický stav.

Oběti diskriminačního jednání však podle zjištěných závěrů zpravidla nevěří, že mají možnost se aktivně bránit a domoci se spravedlnosti. Z již zmiňovaného šetření provedeného agenturou Focus dokonce vyplynulo, že oběti často ani netuší, na koho se mají se svým problémem obrátit.²² Celých 89% osob, jež se za posledních pět let setkalo s diskriminací, ji tak vůbec neoznámilo.²³

Navrhuje se proto umožnit nevládním neziskovým organizacím zabývajícím se ochranou práv obětí diskriminace podat veřejnou žalobu ve věcech diskriminace. Takovou žalobu mohou právnické osoby vymezené v ustanovení § 11 odst. 1 antidiskriminačního zákona a za podmínek uvedených v ustanovení § 11 odst. 3 téhož zákona podat v případě, že je diskriminačním jednáním subjektu ohroženo potenciálně větší množství jednotlivců nebo v případě, kdy by diskriminace svým rozsahem či společenským dopadem mohla významně ohrozit veřejný zájem na rovném zacházení daný ústavním pořádkem České republiky a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.

Na rozdíl od jednotlivců poškozených konkrétním jednáním namířeným proti nim osobně, v případě žaloby ve veřejném zájmu by nevládní neziskové organizace mohly žalobu podat rovněž v případě, kdy by uvedené následky diskriminačního jednání hrozily, aniž by dosud došlo k zásahu do práv konkrétní oběti (např. u systémové diskriminace na základě vnitřního předpisu či pokynu subjektu, diskriminační inzerce atd.), čímž bude institutem současně plněna i velmi důležitá preventivní role.

²² <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2016/lide-celi-diskriminaci-nejcasteji-pri-hledani-prace-z-duvodu-vysokeho-veku/>

²³ Ibid.

Nevládní nezisková organizace se v takové žalobě bude moci domáhat především ukončení diskriminačního jednání ze strany diskriminujícího subjektu, jakož i odstranění následků závadného stavu u osob, jež byly zásahem do svých práv poškozeny, budou-li tyto osoby známy a bude-li je možné určit. Přiměřeného zadostiučinění, jakožto peněžité náhrady nemajetkové újmy, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečně a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy²⁴, se pak poškození jednotlivci budou moci domáhat osobně ve vlastní diskriminační žalobě²⁵ nebo v žalobě na náhradu způsobené újmy²⁶. Cílem žaloby ve veřejném zájmu tak není domoci se pro poškozeného přiměřeného zadostiučinění, ale spíše náprava obecného nežádoucího stavu a prevence jeho dalšího výskytu *pro futuro*.

Ukazuje se také, že zásadní překážkou proto, aby se senioři či osoby se zdravotním postižením mohly před soudem domoci práva na rovné zacházení i v oblasti služeb, bydlení či zdravotní péče, je nespravedlivá právní úprava přenosu důkazního břemene v občanském soudním řádu. Cílem novely je tak současně zajistit spravedlivý proces všem zranitelným skupinám, které antidiskriminační zákon chrání, a napravit jejich aktuální procesní znevýhodnění.

D. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navržená úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Cílem návrhu je zlepšit aplikaci základních práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a dalších mezinárodních úmluv, kterými je Česká republika vázána.

E. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie a obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Návrh je zcela v souladu s předpisy Evropské unie a jeho přijetí zajistí efektivnější implementaci evropské antidiskriminační legislativy. Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický

²⁴ § 2951 odst. 2 občanského zákoníku

²⁵ § 10 antidiskriminačního zákona

²⁶ 2956 a násl. občanského zákoníku

původ²⁷ či směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání²⁸ shodně stanoví povinnost členských států zajistit, aby soudní nebo správní řízení směřující k dodržování povinnosti dle obou směrnic byla „dostupná všem osobám, které se cítí poškozeny nedodržováním zásady rovného zacházení, i když vztahy, ve kterých mělo dojít k diskriminaci, již skončily.“ Jako jednu z možností zajištění, aby nejrůznější sdružení, organizace či právnické osoby, jež mají oprávněný zájem na dodržování obou citovaných směrnic, mohly ve prospěch nebo na podporu žalobce zahájit jakékoliv soudní nebo správní řízení určené pro vymáhání plnění povinností dle směrnic, uvádí směrnice zavedení *actio popularis* do právního řádu členských států.

Aktivní žalobní legitimaci nevládních neziskových organizací zabývajících se ochranou práv obětí diskriminace plynoucí přímo z výše uvedených směrnic v případě, kdy diskriminační jednání deklaruje žalovaný subjekt veřejně, aniž by existovala konkrétní oběť diskriminace, potvrdil např. Soudní dvůr Evropských společenství ve věci C-54/07, tzv. případ Feryn.²⁹ Soudní dvůr ve svém rozsudku výslovně uvedl, že se jedná o případ diskriminace, byť subjekt „pouze“ veřejně inzeroval diskriminující podmínky přijetí zaměstnanců, aniž by byl jeho náborovou politikou postižen konkrétní jednatel. Soudní dvůr jednání společnosti Feryn označil kvůli veřejnému prohlášení zaměstnavatele, že nepřijme osoby určitého etnického nebo rasového původu, jež mělo za možný následek odrazení veškerých takových uchazečů od projevení zájmu o danou pracovní pozici, za formu přímé diskriminace.

Možnosti nevládních neziskových organizací vystupovat v antidiskriminačních sporech znají právní řády celkem 19 členských států Evropské unie. Jedná se např. o Belgie, Bulharsko, Kypr, Francii, Německo, Řecko, Maďarsko, Itálii, Irsko, Litvu, Maltu, Španělsko, Švédsko, Nizozemí, Portugalsko či Rumunsko.³⁰

²⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0043>, v čl. 7 odst. 1 a 2

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32000L0078>, v čl. 9 odst. 1 a 2

²⁹ <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=5B0A01D3BBD412165894EBAC40D5C9C4?text=&docid=67586&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=349677>

³⁰ A comparative analysis of non-discrimination law in Europe 2017, str. 91, Directorate-General for Justice and Consumers (European Commission), dostupný na <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/36c9bb78-db01-11e7-a506-01aa75ed71a1>

Institut žaloby ve veřejném zájmu je v antidiskriminačních sporech s různými modifikacemi uplatňován v řadě zemí EU, např. Rakousku³¹, v Bulharsku, Francii, Chorvatsku, Itálii, Lucembursku, Maďarsku, Německu, Španělsku, Rumunsku, Portugalsku, Nizozemí³², či na Slovensku.³³

Evropská komise ostatně vnímá hromadné vymáhání nároků i v jiných oblastech než je boj proti diskriminaci jako účinný postup v případech rozsáhlého porušování práv ve stejných situacích či stejnými skutky, kdy jsou postiženy velké skupiny osob, které se samy budou hůře domáhat ukončení diskriminace či jiného protiprávního stavu a případného odškodnění.³⁴ Evropská komise rovněž v roce 2013 vydala doporučení členským státům, aby umožnily ve svých právních řádech kolektivní vymáhací mechanismy k zajištění ochrany práv přiznaných právem EU, které by vedly nejen k ukončení porušování těchto práv (zadržovací nárok), ale i k zajištění náhrady utrpěné újmy (odškodňovací nárok).³⁵

Široce pojatou ochranu před diskriminačním jednáním prostřednictvím *actio popularis* uplatňuje ve svém právním řádu např. Maďarsko. Žalobou ve veřejném zájmu se v Maďarsku mohou upuštění od nežádoucího stavu za podmínky, že diskriminačním jednáním byl dotčen širší a neurčitý počet osob, domáhat nevládní organizace zabývající se ochranou jednotlivců, Úřad na ochranu před nerovným zacházením (The Equal Treatment Authority), jakož i státní zástupce.³⁶ Nevládní organizace mohou podle maďarské právní úpravy podat žalobu ve veřejném zájmu i hromadnou žalobu, mají-li za to, že došlo k porušení antidiskriminační legislativy.³⁷

³¹ Ibid., str. 98

³² Standing up for your right(s) in Europe, Locus standi study, Directorate General for Internal policies, European Parliament, 2012, dostupný na [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/.../IPOL-JURI_ET\(2012\)462478_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/.../IPOL-JURI_ET(2012)462478_EN.pdf)

³³ Use of *actio popularis* to cases of discrimination, S. Chubrikj, N. Ch. Dimovska, Skopje: Helsinki Committee for Human Rights in the Republic of Macedonia, 2016, str. 12, dostupný na <https://www.osce.org/mission-to-skopje/337191>

³⁴ Viz Commission Staff Working Document Public Consultation: *Towards a coherent European approach to collective redress*, 2011, přístupný zde

http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/dgs_consultations/ca/docs/cr_consultation_paper_en.pdf

³⁵ Viz Commission Recommendation of 11 June 2013 on common principles for injunctive and compensatory collective redress mechanisms in the Member States concerning violations of rights granted under Union Law, OJ L 201, 26.7.2013, str. 60–65.

³⁶ A comparative analysis of non-discrimination law in Europe 2017, str. 98, opak. cit.

³⁷ Use of *actio popularis* to cases of discrimination, S. Chubrikj, N. Ch. Dimovska, Skopje: Helsinki Committee for Human Rights in the Republic of Macedonia, 2016, str. 12, dostupný na <https://www.osce.org/mission-to-skopje/337191>

Obdobná právní úprava je účinná i v Chorvatsku, kde antidiskriminační legislativa umožňuje institucím či nevládním organizacím, které mají oprávněný zájem („*justified interest*“) na ochraně kolektivních zájmů určitých skupin nebo zabývajících se ochranou obětí před nerovným zacházením podat žalobu na ochranu veřejného zájmu za účelem ochrany před diskriminací. Žalující organizace pak musí s určitou pravděpodobností prokázat, že jednání žalovaného porušilo právo na rovné zacházení větší skupiny osob, jež z velké části náleží ke skupině, jejíž práva chce žalující chránit. Chorvatské právo přitom nevyžaduje souhlas osob, jejichž práva byla údajně diskriminačním jednáním porušena.³⁸

Právní úprava účinná od roku 2013 zavedla do právního řádu Slovenska právo Slovenského národního centra na ochranu základních práv a svobod, jakož i nevládních organizací působících v oblasti ochrany před diskriminací, možnost podat antidiskriminační žalobu ve veřejném zájmu. Nevládní organizace se mohou před soudem domáhat určení, zda došlo k porušení principu rovného zacházení a nediskriminace, požadovat ukončení protiprávního jednání či stavu a v případech, kdy je to možné, požadovat nápravu nezákonného stavu.³⁹ Podle dostupných dat přitom víme, že na Slovensku rozhodně nedošlo k masivnímu podávání antidiskriminačních žalob. První (a zatím poslední) takováto žaloba byla podána až v roce 2010 a byla rozhodnuta ve prospěch strany žalující.⁴⁰

F. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je ČR vázána

Předkládaný návrh zákona výrazně přispívá k implementaci závazků z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, a jejichž cílem je odstranění všech forem diskriminace, např. Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod⁴¹, Mezinárodního paktu o občanských a politických právech⁴², Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech⁴³ či Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace⁴⁴, Úmluvy o

³⁸ Ibid., str. 12

³⁹ Ibid., str. 13 – 14

⁴⁰ Rozsudek Okresního soudu v Prešove sp. zn. 25 C 133/10-229 ze dne 5.11.2011, přístupný zde http://www.sarisskemichalany.sk/dokumenty/skola/rozsudok_zs_okres.pdf, který byl potvrzen rozsudkem Krajského soudu v Prešově sp. zn. 20 Co 125/2012 ze dne 30.10.2012. Případ se týkal segregace romských dětí ve vzdělávání.

⁴¹ Publikováno pod č. 209/1992 Sb.

⁴² Publikováno pod 120/1976 Sb.

⁴³ Publikováno pod 120/1976 Sb.

⁴⁴ Publikováno pod č. 95/1974 Sb.

odstranění všech forem diskriminace žen⁴⁵ či Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením⁴⁶.

G. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad

Návrh nebude mít negativní dopad na státní rozpočet ani na rozpočty krajů a obcí a nebude mít negativní hospodářský či finanční dopad na podnikatelské prostředí České republiky.

H. Předpokládané sociální dopady a dopady na podnikatelské prostředí a životní prostředí

Po přijetí předloženého návrhu je očekáván pozitivní sociální dopad na práva obětí diskriminace, která budou podpořena možností nevládních organizací podat na jejich ochranu veřejnou žalobu na ochranu před diskriminací. Návrh naopak nebude mít negativní sociální dopad na podnikatelské prostředí ani na životní prostředí.

I. Předpokládané dopady ve vztahu k rovnosti žen a mužů

Návrh nebude mít negativní dopad na vztah rovnosti žen a mužů. Jediný možný dopad je pozitivní, a to díky garanci větší rovnosti obou pohlaví v oblasti ochrany před všemi formami diskriminace.

J. Dopady navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Návrh zákona zcela respektuje ochranu soukromí a osobních údajů a nijak do ní nezasahuje. Nevládní organizace budou při podávání antidiskriminační žaloby povinny v případě nakládání s osobními údaji svých klientů plně respektovat platná pravidla jejich ochrany. V případě, že bude taková antidiskriminační žaloba výslovně identifikovat konkrétní oběť diskriminace, bude před jejím podáním potřebovat souhlas této oběti.

K. Zhodnocení korupčních rizik

⁴⁵ Publikována pod č. 62/1987 Sb.

⁴⁶ Publikována pod č. 10/2010 Sb.m.s.

Navrhovaná právní úprava neobsahuje žádná korupční rizika.

L. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná právní úprava nemá žádné dopady na bezpečnost nebo obranu státu ani tyto oblasti nijak negativně neovlivňuje a není proto pro ně relevantní.

Zvláštní část

K části první (změna antidiskriminačního zákona)

K článku I bod I (§ 11 odst. 3 a 4)

Do § 11 byl vložen nový třetí odstavec, který stanoví možnost právnické osoby uvedené v odstavci 1, pokud by se porušení práv a povinností vyplývajících z práva na rovné zacházení nebo diskriminace mohlo týkat většího nebo neurčitého počtu osob anebo pokud by jimi mohl být vážně ohrožen veřejný zájem, se u soudu domáhat, aby bylo určeno, že došlo k diskriminaci, aby bylo od diskriminace upuštěno nebo aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu.

K podání žaloby by tak právnická osoba dle odstavce 1 měla přistoupit zejména v případě, kdy bude diskriminace výraznou součástí systému poskytování daného statku, dále bude-li se dotýkat velkého množství osob, bude významně zasahovat do jejich práv či tato práva výrazně omezovat anebo bude mít jiné, společensky výrazně negativní následky. Na rozdíl od obětí diskriminace bude právnická osoba moci podat žalobu rovněž v případě, kdy by uvedené následky diskriminačního jednání hrozily, aniž by dosud došlo k zásahu do práv konkrétní oběti (např. v případě diskriminační inzerce, diskriminační praktiky při poskytování zboží či služeb, systémové diskriminace na základě právního předpisu či interního pokynu apod.), čímž bude žaloba plnit významnou preventivní funkci.

Právnická osoba se v takové žalobě bude moci domáhat určení či potvrzení, že k diskriminaci skutečně došlo, jakož i ukončení případně trvajících diskriminačního jednání ze strany daného subjektu (ať již veřejnoprávního či soukromého). V rámci oprávnění požadovat nápravu závadného stavu se bude také moci domáhat odstranění následků diskriminačního zásahu u těch osob, které byly již diskriminačním zásahem poškozeny, pokud budou známy či pokud bude možné je určit. Jelikož však půjde o veřejnou žalobu (*actio popularis*) a nikoliv o hromadnou žalobu (*class action*), nebude se právnická osoba moci domáhat přiměřeného zadostiučinění, neboť jednotlivé oběti, které mohly újmu utrpět, nemusí být v době podání žaloby či v době vynesení rozsudku vůbec známy. To plyne i z toho, že veřejná žaloba slouží k ochraně tohoto obecného zájmu a nikoliv primárně k náhradě újmy jednotlivých osob. Tyto osoby se pak náhrady budou moci domáhat samy ve vlastní diskriminační žalobě⁴⁷ anebo žalobě na náhradu způsobené újmy⁴⁸.

⁴⁷ § 10 odst.1 a 2 antidiskriminačního zákona.

⁴⁸ § 2956 a násl. občanského zákoníku.

Do § 11 odstavce čtvrtého se doplňuje nezbytný předchozí souhlas diskriminované osoby, má-li být právnickou osobu uvedenou v odstavci 1 v podané žalobě osobně identifikována.

K části druhé (změna soudního řádu správního)

K článku II bod I (§ 66 odst. 3)

K diskriminačnímu jednání vymezenému v antidiskriminačním zákoně může docházet nejen v občanskoprávním, ale i ve správním řízení, v němž je rozhodováno dle správního řádu a v řízení před soudy pak dle soudního řádu správního. Může se jednat např. o diskriminaci v oblasti služebního poměru úředníků ve státní správě, přístupu k sociálnímu zabezpečení či vzdělání. Žaloby tak bude možné podávat jen v případech diskriminace ze strany správního orgánu.

K části třetí (změna občanského soudního řádu)

K článku III bod I (§ 133a)

Navrhuje se rozšířit přesun důkazního břemene v antidiskriminačních sporech na všechny spory podle antidiskriminačního zákona, tj. ve všech oblastech diskriminace a u všech diskriminačních důvodů upravených tímto zákonem. Důvodem je neodůvodněné rozlišování mezi jednotlivými oblastmi a důvody diskriminace, neboť možnosti oběti diskriminace prokázat věrohodně diskriminační motivaci diskriminujícího jsou stejně malé ve všech případech diskriminace. Všechny oběti diskriminace tak budou mít rovné šance na ochranu svých práv. Praktická aplikace přesunu důkazního břemene bude samozřejmě probíhat výše popsaným ústavně konformním způsobem. Žalobce bude muset tvrdit a prokázat, že s ním bylo zacházeno nerovným způsobem, přičemž že takové jednání mohlo být motivováno diskriminačním důvodem. Žalovaný pak bude moci prokázat, že měl jiné důvody pro své jednání, které ovšem nebyly diskriminační.

K části čtvrté (účinnost)

K článku IV

Navrhuje se nabytí účinnosti 15. dnem po vyhlášení ve Sbírce zákonů.

V Praze dne 12. března 2019

Předkladatelé:

Monika Červíčková v. r.

Helena Válková v.r.

Radka Maxová v.r.

Roman Onderka v.r.

Ivan Jáč v.r.

Eva Fialová v.r.

Jiří Mašek v.r.

Karla Šlechtová v.r.

František Kopřiva v.r.

Olga Richterová v.r.

Věra Procházková v.r.

Ondřej Veselý v.r.